

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/14107,Oswiata-Niezalezna.html>
19.05.2024, 18:19

Oświata Niezależna

Hasło wydrukowane w **Tom IV**

Oświata Niezależna, ruch uformowany głównie w Warszawie w pierwszych mies. stanu wojennego z niezależnych inicjatyw społecznych w dziedzinie oświaty. VI/VII 1982 powołano Radę Edukacji Narodowej (projekt Zbigniewa Bujaka, TKK przekazała RKW Mazowsze kompetencje w zakresie organizowania podziemnych ogólnopolskich struktur pracowników nauki, kultury i oświaty) w składzie: Klemens Szaniawski (przew.), Donata Eska, Bronisława Ginter, Andrzej Janowski, Julian Radziewicz, Anna Radziwiłł, o. Jacek Salij, ks. Jan Sikorski, Adam Stanowski, Tomasz Strzembosz, Jerzy Szacki, Grażyna Maria Čupaila-Tomaszewska, Jan Waszkiewicz, Mirosław Sawicki (łącznik z regionem). Do gł. zadań REN należało: rozciągnięcie społecznej kontroli nad finansową stroną działalności środowiska ON, przygotowanie raportu o stanie oświaty, szukanie na Zachodzie funduszy dla nauki, oświaty i kultury; przedstawicielami REN za granicą byli: Leszek Kołakowski i Eugeniusz Smolar.

III 1982 środowiska oświatowe oddolnie powołały Zespół Oświaty Niezależnej (jako jeden z elementów koncepcji „społeczeństwa podziemnego” sformułowanej przez Wiktora Kulerskiego). Jego założycielami byli Krystyna Starczewska, Zofia Zaron, Iwona Tarnawska-Arkuszewska i Wojciech Eichelberger. W pracę ZON zaangażowani byli również m.in. Andrzej Arendarski, Magdalena Bedyńska, Teresa Bochwic, A. Janowski, Marzena Okońska, Włodzimierz Paszyński, J. Radziewicz, M. Sawicki, Stefan Starczewski, Joanna Szpakowska i Edward Wieczorek. Pracami ZON kierowali: K. Starczewska (1982–1984 i 1986–1987), M. Sawicki (1984–1986) i A. Janowski (1986–1987).

ZON promował niezależne grupy samokształceniowe, wspierał opozycyjne inicjatywy młodzieżowe (m.in. Federację Młodzieży Walczącej i Ruch Młodzieży Demokratycznej) i organizował wsparcie dla niezależnej działalności oświatowej

w całym kraju (pomoc dla organizatorów wykładów, bibliotek, seminariów, publikacji, kolonii, młodzieżowych sesji naukowych, wydawnictw).

Pod patronatem ZON ukazywały się podziemne pisma: „Tu teraz”, „Edukacja i Dialog”, „Wielka Gra”, „Okienko”, „Oświata Niezależna” oraz „Zeszyty Edukacji Narodowej”. ZON miał własną bazę poligraficzną (kierował nią Tomasz Trepka), prowadził szkolenia w tym zakresie, w zw. z czym korzystał m.in. ze środków powołanego 1982/1983 Funduszu Oświaty Niezależnej. Jesienią 1983 ZON wszedł w skład Konsorcjum Oświata-Kultura-Nauka. 1986 uruchomił Bibliotekę Oświaty Niezależnej umożliwiającą kaucyjne wypożyczanie podziemnych wydawnictw, gł. książek, 1987 rozpoczął prace nad przygotowaniem raportu o stanie oświaty w Polsce.

Znaczna część środowiska tworzącego ZON była zw. z Komitetem Oporu Społecznego, dwutygodnikiem „KOS” i Wydawnictwem Społecznym KOS. Zespół blisko współpracował również z RKW Mazowsze (zwłaszcza z W. Kulerskim), Komitetem Helsińskim, Komitetem Kultury Niezależnej, Społecznym Komitetem Nauki i Społeczną Komisją Zdrowia. Przedstawiciele ZON znajdowali się w strukturach REN (J. Radziejewicz, A. Janowski) i OKN-a (M. Sawicki, K. Starczewska). W środowisku tym rozwijały się koncepcje autorskiego społecznego liceum ogólnokształcącego (K. Starczewska) i ruchu na rzecz szkolnictwa społecznego – STO (Wojciech Starzyński, M. Okońska). Członkowie ZON brali udział w obradach Okrągłego Stołu, w podzespołach ds. nauki i oświaty oraz młodzieżowym.

Oprócz najbardziej aktywnego, liczącego w sumie kilkaset osób środowiska warszawskiego Zespołu ON powstały też w ok. 20 innych miastach.

Oświaty Niezależnej (jako jeden z elementów koncepcji Społeczeństwa Podziemnego wg Wiktora Kulerskiego) z inicjatywy m.in. Andrzeja Arendarskiego, Magdaleny Bedyńskiej, Teresy Bochwic, A. Janowskiego, Marzeny Okońskiej, Włodzimierza Paszyńskiego, J. Radziejewicza, M.

Sawickiego, Krystyny Starczewskiej (przew.), Stefana Starczewskiego, Joanny Szpakowskiej, Iwony Tarnawskiej-Arkuszewskiej, Edwarda Wieczorka, Zofii Zaroń – nauczycieli i naukowców skupionych przede wszystkim wokół ruchu Komitetów Oporu Społecznego i pisma „KOS”. ZON promował niezależne grupy samokształceniowe, utrzymywał kontakty z konspiracyjnymi środowiskami młodzieżowymi; wydawał „Zeszyty Edukacji Narodowej”. Pod patronatem ZON ukazywały się również: pismo ON „Tu teraz”, „Edukacja i dialog”, dwumiesięcznik młodzieżowy „Wielka Gra”, łódzkie pismo „Oświata Niezależna”.

ZON miał własną bazę poligraficzną (kierował nią Marek Frąckowiak), prowadził szkolenia poligraficzne (Tomasz Trepka); korzystał ze środków powołanego na przełomie 1982/1983 Funduszu Oświaty Niezależnej. Jesienią 1983 ZON wszedł w skład OKN-a. W 1986 uruchomił Bibliotekę Oświaty Niezależnej umożliwiającą kaucyjne wypożyczanie podziemnych wydawnictw, gł. książek, w 1987 rozpoczął prace nad przygotowaniem raportu o stanie oświaty w Polsce.

Przedstawiciele ZON znajdowali się w strukturach REN (J. Radziejewicz, A. Janowski), OKN-a (M. Sawicki, K. Starczewska). W środowisku tym rozwijały się koncepcje autorskiego społecznego liceum ogólnokształcącego (K. Starczewska) i społecznego ruchu na rzecz szkolnictwa społecznego – STO (Wojciech Starzyński, M. Okońska). Członkowie ZON brali udział w obradach Okrągłego Stołu, w podzespołach ds. nauki i oświaty oraz młodzieżowej.

Obok najbardziej aktywnego, liczącego w sumie kilkaset osób, środowiska warszawskiego Zespoły ON powstały też w ok. 20 innych miastach.

Natalia Jarska|Marek Kunicki-Goldfinger|Jan Olaszek

[Region Polska](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)